

שו"ת הדרכה מיוחדת עם 'ועד הישיבות' בנוגע לסכנת המעצרים לבני התורה

גליון מיוחד בעקבות המצב היו"ל ע"י מערכות בענינא דיומא a086221800@gmail.com וקו החירום: 1700-111-306



ראיון מיוחד לקו החירום עם הרב בצלאל ברמן שליט"א מנהל אגף פניות בוועד הישיבות בנושא סכנת מעצר לבני תורה והנהגות מעשיות לבני התורה בהתמודדות עם גזירת הגיוס:

הרב ברמן: בעיקרון הם אמורים לשלוח גם זימונים וגם הודעות טלפוניות. באופן כללי אין נפקא מינה רצינית כל כך לדעת איפה הוא נמצא, **כלל ויש תלמיד שחשוב לו לדעת והוא לא יודע איפה הוא נמצא, הוא יכול לפנות לוועד הישיבות ויתנו לו מענה.**

המראיין: השאלה השנייה היא, מה הסיכוי שבחור או אברך שיושב ועוסק בתורה בישיבה, בכלל, אברך שמתנהג בצורה רגילה, ייעצר? ראינו כל מיני מעצרים שהיו בכל מיני מקומות, לא נדבר על מקומות של כאלה שהיו במקומות שלא היו צריכים להיות, אבל היו גם כאלה שגם נעצרו בכל מיני דברים בכבישים ודברים כאלה. מה רמת הסיכוי שאפשר לומר שיש לבחור או אברך שמתנהג בצורה רגילה?

הרב ברמן: בוא נעשה שנייה סדר. אנחנו כולנו מתנהגים פה במדינה, הולכים וחיים פה כבר עשרות שנים ויותר מזה, **ולא מכיר סיטואציה סתם שהגיע ועצר אותי שוטר וביקש ממני תעודת זהות, ואפילו סתם לבדיקה שגרתית. זה דבר שכמעט ולא קורה.** אז יש נראה לי הגדרה מינימלית שאדם אמור לחשוש ממנה, **לא נראה לי שאדם אמור לחשוש מלכת ברחוב.**

למרות שאני אומר את זה בחדא מחתא, זה יכול לקרות, הכל יכול לקרות, אבל זה נראה לי חשש פחות סביר שסתם אדם ילך ברחוב ויבקש ממני תעודת זהות ויעצרו אותי, זה לא קורה, אנחנו רואים שיש לנו היום בציבור עשרות אלפי משתמטים, ובסופו של דבר אחוז המעצרים הוא מאוד מאוד מאוד נמוך בצורה שגרתית. אדם שלא נכנס לשדה תעופה, אדם שלא נכנס ללשכת גיוס, קורה לנו אחד לשבוע בקושי שמישהו נעצר.

המראיין: עוד רגע ניגע באמת במקומות המועדים יותר, אבל היו מעצרים בבתי גם. אומנם יותר בעבר, לא היום, אבל בכל זאת.

הרב ברמן: נכון, גם על הדבר הזה צריך לחשוב. ברוך השם לביתניים באזורים חרדים פחות מגיעים, ודאי שמי שגר באזור של חילונים וכדומה או אזורים מעורבים, אז יש יותר סיכון בדבר הזה. **אבל שוב, הכל צריך לקחת בחשבון. בחור שנמצא בישיבה ודאי פחות אמור לחשוש. חשש יש, אבל צריך להתנהג כרגיל בסופו של דבר, אין לנו הרבה מה לעשות.**

המראיין: השאלה השלישית, האם בתקופה הזו שממילא אין הסדר עם הצבא, בחור יכול להוציא תלוש משכורת על שמו?

הרב ברמן: זו שאלה מצוינת ואני אחלק את זה לשניים. בעבר כשהיה חוק שמסדיר את מעמדם של בני הישיבות, כל אברך מעל גיל 22, [אני מדגיש אברך כי זה בדווקא נשוי מעל 22] היה מותר לו לעבוד כל עוד זה מחוץ לשעות הלימוד, בחור מתחת גיל 22 היה אסור לו לעבוד, וככל והיו תופסים אותו שהוא עובד היו מבטלים לו מעמד בן ישיבה. נכון להיום המצב הנוכחי זה לא משנה, כי כולם, בין אם הוא עובד בין אם הוא לומד, הוא חייב גיוס באותה רמה.

אבל אנחנו חוששים שבחוק הבא, ואני וכאשר ככל ויהיה, אז הם עלולים לבדוק רטרואקטיבית על בחורים או אברכים שהיה להם עבודה שלא יהיו זכאים לקבל את המעמד בחוק העתידי.

עכשיו, מה הם יבדקו אז? אני לא יכול לדעת אם יבדקו רק אברכים מעל 22, אם יבדקו גם את המבוגרים יותר, אם יבדקו את כולם? אין לי מושג מה הם יבדקו, זה בעצם שאלה תיאורטית.

המראיין: במישור המעשי של היום זה לא משנה שהוא מסוכן, אבל יש מה להיזהר כי אנחנו לא יודעים איך ייראה בעצם החוק.

הרב ברמן: נכון, לכן אני תמיד נוקט במשנה זהירות בדבר הזה, אני לא מוכן לקחת אחריות בשום פנים ואופן. כל שכן, כל שכן לאנשים, לבחורים או לאברכים מתחת גיל 22, שהחשש הרבה יותר כבד.

המראיין מסכם: אוקיי, אז יש מה לחשוש מכך לא בידיעה, אבל יש. **המראיין:** השאלה הרביעית היא, אברך שמחזיק רישיון נהיגה, וזו שאלה שהגיעה כמכה, דיברנו מקודם על מישור שמתנהג בצורה רגילה לא עוצר אותו סתם שוטר ברחוב, אבל אברך שמחזיק רישיון נהיגה ונוהג ונוסע ברכב ודברים שצריך, האם יש מה לחשוש מנסיעה ברכב בצורה רגילה או רק לא לעשות דברים חריגים מדי?

הרב ברמן: שוב, אני חושב שגם על זה התשובה, כבר שמענו מאחד מגדולי ישראל שהתבטא בדבר הזה, **שבסופו של דבר צריך לחיות בצורה רגילה.**

יש פעמים שבדקים את הרכב לפי הרישום של הבעלים ובכך ניתן לעצור אותו, וודאי גם כשהוא נוהג שינהג בזהירות מרבית, כמוכן מצד

המראיין: זו חובת שמיעה לבני התורה גיבורי החיל המוגדרים כעריקים על ידי הרשויות, שיחת הסבר והדרכה לאור המצב המתוח ומעצרי בני התורה בעוון לימוד התורה, ועקב השאלות הרבות שמגיעות למערכת הקו בעניינים אלו בימים האחרונים. כפי שכולנו שמענו בשבוע האחרון מנשיא ועד הישיבות רבן של ישראל רבנו מרן הגאון רבי דב לנדו שליט"א בכינוס החירום בשיקגו, במסע המיוחד למען קרן עולם התורה שזעק, **אלפי לומדי התורה בארץ ישראל אינם יכולים לחיות כמו שבני אדם רגילים אמורים לחיות.**

אנחנו פונים להרב בצלאל ברמן מוועד הישיבות שיפתח איתנו את הסוגיא ונדע איך ניתן להימנע מהמעצרים ככל האפשר, ואם ח"ו כן הגיעו למצב של מעצר, איך צריך להתנהג. בימים אלו קשה לנהל עם הרב ברמן שיחה רגועה, ניסינו כמה פעמים ללא הצלחה, עקב פניות חוזרות ונשנות מפעולות החירום שמגיעות כל העת לידי ועד הישיבות אשר אמון על הנושא הרגיש הזה כבר למעלה מ-80 שנה, וגם דברי הדרכה שנמסרים במרכזי התורה בתקופות אלו. ניסינו לצמצם את השאלות הרבות ל-10 שאלות מרכזיות ונתחיל.

שאלה ראשונה: ראשית כל מי כבר מוגדר מסכנת מעצר ומאיזה שלב כבר בן תורה נמצא במצב שלצערו יכולים לעצור אותו?

הרב ברמן: זה שאלה דווקא חשובה מאוד ומצוינת. אנחנו פשוט נמצאים כיום בסיטואציה של הגדרה של "ונסתם". **אנחנו יש לנו כל הזמן פחד לקבל מאחורינו את השוטר שיתפוס אותנו בכל דבר כזה או אחר, אבל צריך לדעת מתי זה "ונסתם ואין רודף", ומתי אנחנו נמצאים בסיטואציה של "ונסתם ויש רודף",** כך שלפחות נצמצם את הפחד שלנו, ושנכיר בדיוק כל אחד באיזה מצב הוא נמצא.

חשוב לדעת שכל תלמיד שעדיין לא הגיע לגיל 18, גם אם קיבל כמה וכמה צווים, ואפילו אם יש צו 12, צו שנקרא פקודת מעצר, כל עוד הוא לא הגיע לגיל 18, **זה אומר שעדיין לא קבעו לו תאריך גיוס, וממילא אין סכנת מעצר.** פעמים שיש עיכוב יציאה מהארץ אם הוא כבר הגיע לשלב של צו 12, אבל סכנת מעצר אין לו בכל מקרה בשלב הזה, כל עוד הוא לא הגיע לגיל 18.

תלמיד אחרי גיל 18, פה עלול להיות סכנת מעצר, רק חשוב לדעת את הכללים ממתי זה מופיע הדבר הזה. כל תלמיד בעיקרון, מאז שהחוק בוטל, היה שלבים, החזירו את החוק, צמצמו אותו והרחיבו, **בסופו של דבר כיום בעצם כל בני הישיבות כולל כולם קיבלו זימונים.** בהתחלה יוצא זימון אחד, ואז זימון שני. יש פעמים שיוצא גם שלישי ורביעי, זה משתנה בכמה דברים, זה לא כל כך משנה להלאות את הציבור בדבר הזה, אבל לפחות שני זימונים כל אחד מקבל. ואחרי שהוא לא מתייצב לשני הזימונים האלו יוצא לו פקודת מעצר.

אחרי שהתלמיד מקבל פקודת מעצר, בעצם אין לו עדיין עיכוב יציאה מהארץ, זה רק סטטוס שככה הצבא מגדיר אותו כמו שאמרנו קודם, ויש להם מבחינתם חוסר שיתוף פעולה. הסטטוס הזה של פקודת מעצר לוקח לפחות חודש, ואחרי חודש יש אפשרות להכריז עליו צו 12. נסביר בקצרה מה הכוונה צו 12. צו 12 מבחינתם זה תלמיד שלא הגיע לבדיקת פרופיל, והם לא יודעים למה הוא כשיר ולשרת ולאיפה הוא רוצה לשרת מבחינתם, אז הם שמים לו תאריך גיוס בלי פרופיל. אבל באותו רגע שמים לו גם סטטוס של עיכוב יציאה מהארץ, בדיוק כמו תלמיד שלפני גיל 18. העיכוב יציאה מהארץ הזה גם כן, למרות שיש עיכוב יציאה, עדיין לא ניתן לעצור אותו בפועל. **רק אחרי שעובר תאריך הגיוס, מהשלב הזה שעובר שהגיע התאריך שהם קבעו בצו 12, מאז יש סכנה שהתלמיד עלול להיעצר.**

ואני אומר את זה במאמר מוסגר, **שכל תלמיד שצריך להסדיר משהו מול הלשכה ככל ויש לו צורך חריג, אישור מרבותיו על בעיה רפואית או כל דבר אחר, כל זה יש לעשות לפני תאריך הגיוס.** לאחר מכן, גם אם הוא יהיה זכאי לפטור מכל סיבה שלא תהיה, אם הוא כבר עבר תאריך הגיוס, ייתכן מאוד שהוא יישב על זה בכלא, על עצם זה שהוא איחר את תאריך הגיוס. אז גם אם יתנו לו פטור משירות, אבל עדיין על עוון השתמטות מבחינתם הוא צריך להיענש, בכך מייצנו את הנושא של חלק זה.

המראיין: איך הבחור מתעדכן בזה? איך הבחור יודע כמה זמן עובר מהצו הראשון או מפקודת מעצר? האם הוא מתעדכן כשהוא מקבל פקודת מעצר? איך הוא יידע שהוא אוחז בסטטוס הזה?

החוק אני מתכוון, ובכך ודאי שהסיכון הולך ופוחת. אבל לא נראה לי שאפשר לתת פה הוראה גורפת לאברכים, שיש כיום אברכים גם בגיל 29, שלא ייסעו ברכב. זה נראה לי דבר שקצת, קצת לא ניתן לביצוע. **המראיין:** כן, אבל כמה החשש, אם ניתן לביצוע זה כבר כל אחד עם החשש שלו, אבל כמה מהמקרים שראינו, נקרא לזה כך..

הרב ברמן: אני חושב שהתשובה לדבר הזה כמו שאמרנו קודם. **אני מסתובב פה בארץ עשרות שנים ואני נוהג עשרות שנים, פעמים בודדות עצר אותי שוטר כשהוא עשה עבירת תנועה, אולי אפילו פעם אחת בכל חיי, סתם לביקורת שגרתית.** אם לא עשית עבירת תנועה, בדרך כלל שוטר לא יגיע ויעצור אותך. נראה לי שלכן החשש אמור להיות יחסית נמוך. אבל תמיד אפשר, תמיד יש מה לחשוש, אי אפשר לקחת אחריות אף פעם.

המראיין מסכם: לנו אין אלא מה שהורו לנו גדו"י כמו שהבאת, שבצורה רגילה ודאי שצריך להמשיך להתנהל גם לגבי זה.

המראיין: הזכרנו מקודם שלבחור שנמצא בישיבה יש פחות חשש שיעצר, אבל יש שני אזורים מסוכנים יותר למעצרים. כמובן שלגבולות המדינה כמו ששמענו כמה פעמים בצורה ברורה בכתב ובע"פ מוועד הישיבות שיש להימנע מלהתקרב לגבולות בשופו"א.

אבל בעיקר שואלים מה עם משרדי ממשלה בדגש על משרד הפנים, ביטוח לאומי, עוד רגע ניגע גם בתחנת משטרה ולשכת גיוס, אבל קודם משרדי ממשלה באופן כללי. יש מה לחשוש לבוא לשם?

הרב ברמן: אנחנו לא שמענו אף פעם בעיה במשרדי ממשלה, מאז ומתמיד בכל התקופות. **אף פעם לא נשמע מעצר לא במשרד הפנים, לא בביטוח לאומי ולא בשום משרד ממשלתי כזה או אחר.** כמובן אני לא מתייחס כרגע לשאלה של תחנת משטרה שזה בשאלה הבאה.

המראיין: מה בנוגע לתחנת משטרה? יש מה לחשוש? ראינו כל מיני הוראות סותרות ודברים שקרו.

הרב ברמן: תחנת משטרה זה בגדול מתחלק לשניים. תחנת משטרה יש הבדל אם הגישו עליך תלונה וקוראים לך לחקירה או משהו בסגנון הזה, לבין אם אתה הולך להגיש תלונה.

אם אתה הולך להגיש תלונה, גם לבינתיים כמעט ולא מצאנו מקרה שהיה מעצר. יש לזה כמו סוג של הסכם שבשתיקה לדבר הזה או שלא בשתיקה או מאחורי הקלעים, אבל ברמה עקרונית אדם שמגיע להגיש תלונה כמעט ואין סכנה.

תמיד יש שוטר שנמצא בקצה שהוא סורר והוא יכול לעשות אחרת והוא מחליט לעשות אחרת, וייתכן שהוא גם יקבל על זה גערה אחר כך, אבל אי אפשר לדעת בוודאות שזה לא יקרה, אז תמיד כדאי להימנע מזה, רק לפעמים יש מצב שאין ברירה.

המראיין: יש חילוק בין תחנות משטרה? נגיד תחנת משטרה בבני ברק או תחנה בירושלים? יש מה לברר קודם אם ללכת או לא ללכת?

הרב ברמן: יש מה לברר, תן לחכם ויחכם עוד לא הכל אפשר לומר בכזה צורה, תחנת משטרה כעיקרון זה מקום קצת יותר עם חשש כמובן, אבל אם מגישים על משהו תלונה תמיד בכזה מצב הוא מצב הרבה יותר מחמיר מצד סכנת מעצר.

המראיין: ובנוגע ללשכת גיוס, כמו שהבאת קודם שיש כאלה שכן יכולים להסדיר מעמדם.

הרב ברמן: כל בחור שהגיע לשלב של השתמטות, שאפילו עדיין לא הוכרז כמשתמט אבל עבר את תאריך הגיוס, כדאי להימנע מלהגיע ללשכת גיוס. יש ממש סכנה של מעצר, וזה גם משתנה יש לשכות שיותר, ויש לשכות שפחות, אבל באופן כללי לבחור שמשתמט ההנחיה היא בשום פנים ואופן לא להגיע ללשכת גיוס.

המראיין: שאלה שישית. כבר נגעת בזה קודם בשאלה הראשונה בעצם בהסבר בתהליך, אבל נשאל את זה עוד פעם כדי שיהיה ברור. מי מוגדר כבר שאינו יכול לצאת לחוץ לארץ, והאם הוא יודע מזה? ניגע בזה בצורה ספציפית כי זה שאלה ששואלים הרבה.

הרב ברמן: כל בחור שהוציאו לו צו 12, שכבר הכריזו עליו בעצם צו גיוס בלי פרופיל, כל שכן שכבר הגיע תאריך הגיוס שלו, הוא לא יכול לצאת מהארץ. כעיקרון מקבלים על זה הודעה או טלפונית או במכתב. יש אפשרויות נוספות מי שיש לו צורך ולא מצליח לברר, הוא יכול לפנות לוועד הישיבות בדבר הזה.

המראיין: השאלה השביעית. אנחנו נוגעים ממש בעניין, אם לצערנו למרות כל הזהירות בה התורה נעצר. מה צריך לעשות שלב הראשון? **הרב ברמן:** יש שתי נקודות שאני מדגיש אותם בכל מצב בסיטואציה הזו. דבר ראשון, מבחינתם יש לך עוון שלא הגעת להתייצב ולא שירתת בצבא. אל תחמיר את העוון לעוון יותר חמור. יש לפעמים אנשים שמכוח היסטוריה עושים פעולות שרק גורמות להם סיבוכים הרבה יותר חמורים, כדוגמת תקיפת שוטר, בריחה, התחזות, כל מיני דברים כאלה. בדברים האלה אדם יכול לשבת גם הרבה יותר זמן בכלא וזה כבר מגיע למישור פלילי הרבה יותר חמור. אז זה שלב ראשון, אל תחמיר את המצב שלך.

ודבר נוסף, יש לך זכויות, להיוועץ עם עורך דין. לא כדאי גם לחתום על שום דבר וגם כמובן לא להגיע לדיון בלי התייעצות עם עורך דין.

באותו רגע הכי מהר שאפשר לדווח, יהיה עורך דין שילווח אותך ויגיד לך מה לומר, איך לא לומר, ואפשר לראות פערים משמעותיים

מטענות של תלמיד אם הוא התייעץ עם עורך דין או אם הוא לא התייעץ עם הגורמים הרלוונטיים, וזה יכול להפחית את העונש בצורה משמעותית.

המראיין: בוא נדמיין רגע סיטואציה נוראית, בן הישיבה נעצר ב-2 בלילה באיזה חור שחוף, אין אף אחד לידו, עצרה אותו משטרה צבאית, העלתה אותו לניידת. מה הוא אומר לשוטר? אני רוצה עכשיו לקבל טלפון לדבר עם עורך דין?

הרב ברמן: זכותו לקבל טלפון, הוא צריך לעדכן, הם מחויבים לתת לו לעדכן, או שיתקשר יש קו 24 שעות ביממה של ועד הישיבות בשלוחה 9, במספר הרגיל בקו בשלוחה 9.

המראיין: אם תוכל לתת כאן את המספר זה יעזור.

הרב ברמן: בוודאי, המספר הוא 02-538-5340, שלוחה 9 זה השלוחה של המעצרים. ואני מדגיש רק בנושא מעצרים, לא בשום נושא אחר. וגם אנשים שעונים שם מוכשרים רק לעניין מעצרים, לא מוכשרים לשום דבר אחר. הם לא יודעים לבדוק על צו עיכוב יציאה מהארץ ולא על שום דבר אחר. הם מודעים אך ורק לדבר אחד, למקרה חירום.

המראיין: בחור ישיבה שנעצר, נכנס לתחנת משטרה, מבקש טלפון, מחייג 02-538-5340, שלוחה 9, ובמקום הזה הוא מקבל את ההדרכה הנדרשת.

הרב ברמן: זו אופציה אחת. אם הוא רוצה הוא יכול להתקשר לאמא שלו או לאחד אחר מקרוביו, והיא תתקשר למוקד של ועד הישיבות.

יש לו שיחה אחת, אין לו שתי שיחות לעדכן, אז הוא יכול לעדכן או כאן או כאן. כמובן אחר כך יש לו לפני כל דבר יש לו זכות להיוועץ עם עורך דין, בלי קשר לכלל זה או אחר. הוא יכול להתקשר גם שוב למספר הזה ולקבל ייעוץ מעורך דין.

המראיין: השאלה השמינית: אזרחות כפולה פוטרת ממעצר? שואלים את זה הרבה.

הרב ברמן: התשובה היא לא. אזרחות כפולה זה לא משנה שום דבר כלפי הגיוס, מלבד למעט שני מקרים חריגים: אזרח שווייצרי שהוא לא תושב, שהוא לא אזרח ישראלי, הוא רק תושב קבע במדינת ישראל, הוא יכול לקבל דחיתת שירות עד פטור. צריך להסדיר את זה מול לשכת גיוס, זה תהליך, כדאי להתייעץ לפני שעושים את זה.

יש עוד משהו לעניין אזרחים שהם צרפתיים, שהם כביכול שירתו בצבא הצרפתי יום אחד, יש כזה אמנה כלשהי, יש בזה המון המון פרטים וזה לא קל, אבל עובדים על משהו בעניין הזה. באופן כללי מי שגר פה בארץ מאז ומתמיד, ככלל הוא לא זכאי לזה.

המראיין: אם נחזור שוב לבן הישיבה שלצערנו בסיטואציה שנעצר, מה הזכויות שיש לעצור בנוגע לנושאי הדת, כשרות כמובן ועוד בבית הכלא?

הרב ברמן: הדבר ראשון שצריך, זה לבקש אוכל מהדריין. לא מספיק לבקש אוכל כשר, מבחינתם הכל כשר. צריך לבקש אוכל מהדריין, זה צריך לשים לב לדבר הזה. נתקלנו בהרבה תלמידים שאמרו שהם ביקשו כשר והביאו להם מה שכשר, אבל הם בסוף לא אכלו מהדריין. זה עניין שחשוב לדעת. דבר נוסף, תפילות במניין נותנים להם, שעות של לימוד נותנים להם, הרבו את זה לאחרונה גם יותר.

הוא יכול לבקש חדר בלי טלוויזיה, ובאופן עקרוני ברגע שמבקש חדר כזה, לכאורה חברי החדר שלו גם כן יהיו חברים שביקשו בלי טלוויזיה, שאוטומטית זה לכאורה יהיה אנשי שלומנו.

לפעמים את הדברים האלה, אם יש לזה התעקשות או משהו, אז כדאי לבקש את זה אחרי המשפט ולא לפני, כדי שלא להתחיל דיתם בצורה שלילית על ההתחלה. אחרי המשפט אז עוד לפעמים כדאי לבקש את הדברים האלה.

המראיין: כי ההתנהגות הטובה משפיעה על המשפט גם.

הרב ברמן: ודאי. גם לזה וגם עורך דין גם ייתן את המענה לדברים האלה ברגע שהוא ייעצר.

המראיין: עוד שאלה שגם את זה אולי עורך דין ייתן, אבל חשוב שבחור ישיבה או אברך יידע את זה קודם: מה הזכויות לגבי ביקורים, שיחות טלפון ועוד?

הרב ברמן: שיחת טלפון נותנים לו כל יום שיחת טלפון עם המשפחה עד שבע דקות. עם עורך דין הוא יכול להתייעץ כמעט מתי שהוא רוצה. העורך דין שם את המספר טלפון שלו שיוכל תמיד לדבר איתו. לגבי ביקורים זה רק אחרי שבעה ימים, יש אפשרות להביא ביקור של המשפחות.

המראיין: תודה רבה. תמשיכו לעמוד על המשמר לסייע לבני הישיבות. תיתן שוב את המספר של ועד הישיבות באופן כללי לכל שאלה שיש. לא דווקא על מעצר, זה גם המספר שהבאת לנו קודם?

הרב ברמן: כן, זה המספר טלפון 02-538-5340, ויש שם כמה שלוחות רלוונטיות. מי שפונה בנוגע למעצר בלבד, בשעת מעצר, זה שלוחה 9 זה שעות 24 שעות ביממה. בעזרת השם שיהיה סיעתא דשמיא, וחבל שאנחנו צריכים לדבר כאילו בצורה שלילית מצד החוק על בני הישיבות היקרים המסולאים מפז.

המראיין: בעזרת השם התקופה הקשה הזו והרעה הזו על הקטגוריה בתלמידי חכמים תעבור, ונזכה בעזרת השם שהכל יחזור להיות כבראשונה, מוסדר ולא נצטרך להגיע לזה. תודה רבה.